

време заповѣдитѣ на намѣстницитѣ бѣха въ сила, и никой не ни безпокои нито съ искане на квартира, нито съ доставяне на припаси. Ала, съ течение на времето пакъ се осмѣлиха да ни се качатъ на врата мнозина, които презиратъ нашата простота. И тъй, понеже не можемъ вече да носимъ тежеститѣ и наистина рискуваме и ние — както другитѣ да напуснемъ огнищата на праѣдитѣ, заради това те молимъ, непобедими Августе, да заповѣдашъ съ божественъ твой рескриптъ, щото всѣки да върви по пжтя си и да не дохождатъ при насъ, като оставятъ другитѣ села, нито да ни насилватъ да имъ доставяме припаситѣ даромъ и нито жилище да доставяме на тия, на които не е необходимо — защото намѣстницитѣ често заржчваха да не доставяме жилище на други освенъ на тия, които се прашатъ по работа отъ намѣстницитѣ и прокураторитѣ, и ако бждемъ отекчавани ще избѣгае отъ кжжитѣ, което ще бжде за голѣма пакостъ на съкровището — за да можемъ съжалени отъ твоята божествена промисълъ и останали въ собственитѣ си мѣста, да плащаме свещенитѣ данъци и другитѣ налози. Това ще получимъ въ твоето най-щастливо време, ако заповѣдашъ божественото ти писмо, издълбано на стълбъ да се изложи публично, за да можемъ постигнали това, да благодаримъ на твоето щастие, както и сега . . . правимъ“.

*

Въ страшната криза, която прекарала империята, войницитѣ, у които кипѣла омразата на селяни къмъ гражданина, наистина си отмѣстили, като съсипали благосъстоянието на градоветѣ. Селяни и граждани били изравнени, обаче това не подобрило участъта на селянитѣ. Императоръ Диоклетианъ успѣлъ най-после да спре гражданскитѣ междоусобици и външнитѣ войни и да премахне анархията. Обаче въ възстановената отъ него държава и селяни и граждани станали роби. Въ нея нѣмало вече просторъ за свободно творчество и за хармонично развитие на личността: наближилъ залѣзътъ на древната цивилизация*).

*) На читателя, който пожелае да се запознае по-подробно съ разгледания по-горе въпросъ, препорѣчваме хубавата книжка на М. Ростовцевъ: Политическата и социална криза въ римската империя въ III в. сл. Хр. (София 1927. книж. Чолаковъ, Булев. Донкуковъ). Тая книжка е използвана и въ горната статия.